

N.F.S. Grundtvig *Om Bruneborg-Slaget og et Riim i den Anledning*
Om Bruneborg-Slaget
Danne-Virke et Tidsskrift
Om Bruneborg-Slaget og et Riim i den Anledning

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.10, maj 2017

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1817 (SJ: 306)

Teksten er etableret af Vibeke A. Pedersen

Punktkommentarer og indledning er skrevet af Vibeke A. Pedersen, redigeret af Klaus Nielsen og Else Riisager

Tekstredigering er skrevet af Vibeke A. Pedersen, redigeret af Else Riisager

I øvrigt takkes ph.d. Peter Zeeberg

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2023

|A:65

Om Bruneborg-Slaget og et Riim i den Anledning.

Ligesaa berømt, men ingenlunde saa livagtig eller omstændelig beskrevet, som Braavalla-Slaget er hos os, er Bruneborg-Slaget i den engelske og skotske Historie. Ligesom hos os tvistes der om Valpladsen, og Tvisten er der ikke nær saa let afgjort, da man intet Sted af det Navn veed af at sige, men det er Smaating; ikke langt fra Humber-Floden maa den have ligget, og Hovedsagen er den eenstemmige Forsikkring, at Mage til Slag stod ikke paa Øen i Anglernes Dage, og naar man ret betænker sig, er det en reen Regning, thi paa det Slag synes det at have beroet, om den Angelsachsiske Throne skulde styrte før Midten af det tiende, eller som Tiden viiste, i Begyndelsen af det ellefte Aarhundrede, eller rettere, om Riget igien skulde *udstyckes* mellem nordiske Vikinger, eller indtages af danske Konger. Sammenhængen med dette Slag, som jeg ikke tør forudsætte er alle mine Læsere bekendt, var nemlig

kortelig denne. Kong Adelstan Edvarsen der med Held stræbde at understøtte Egberths og Alfreds vaklende Throne, havde Aar 927 fordrevet de danske Prindser: Anlav og Godfred fra [|A:66](#)Nordhumberland, hvorpaa hin flydde til Irland, hvor de Danske dengang herskede, denne til Skotland. I Skotland regierede da Constantin den Tredie, Edsen, som havde vundet Magt og Anseelse ved sin store Seier over nordiske Fribyttere ved Tinmore, og dengang faaet Hjælp fra Nordthumberland, hvorfor han og modtog Godefred paa det Venligste. Adelstan fordrede ham udleveret, men det var i de Dage, da man ei forstod sin Politik som nu, og da end ikke den største Fare eller Fordeel kunde undskylde det Nidingsværk at krænke Giæste-Retten, og det Høieste Constantin troede at skyldte sin mægtige Naboe, eller rettere sig selv, var at lade sin Giæst fare med Fred. Hermed var imidlertid Adelstan ingenlunde fornøiet, og hjemsøgde Skotland baade til Lands og Vands, ja, skal man troe de engelske Skribenter, maatte Constantin sværge ham Huldskab, men Talen om de skotske Kongers Hyldings-Eed, er, som man veed, blevet til et Mundheld hos de godt Folk, saa at, om det og stundum har noget at betyde, veed man ikke *naar*. Nok er det, at Constantin er langt fra at have viist nogen historisk Underdanighed, det Eneste der i *Rigernes* Historie har Værd og Vigtighed, men derimod paatog han sig den Uleilighed at drage til Engelland for at bevise sin Skønsomhed paa det [|A:67](#)kongelige Besøg, og, for ikke i kongeligt Følgeskab at give sin Nabo noget efter, besluttede han at reise i Forening med den nordhumbriske Anlav, hans Navner Kongen i Dublin, og saa mange nordiske Fribyttere som man kunde faae opspurgt. En Flaade paa over 600 Skibe skal være løbet ind i Humberen, fulde af sultne Giæster, men Adelstan og hans Broder Edmund vare belavede paa deres Komme og toge imod dem med saa varmt et Bad, at de snart fik deres Fornøielse og vilde ikke, uden forsaauidt de nødtes dertil, oppebie Maaltidet, som da blev et Rov for Krager og Ravne.

Dette Slag er besunget i et angel-saxisk Riim, som, man er enig om, maa omtrent være samtidigt, og stort yngre kan det af mange Grunde ikke heller være. Uden imidlertid, hvad der ei hører hid, at Udvikle disse, vil jeg kun gjøre opmærksom paa den unægtelige Sandhed, at ægte Riim er Aandens Tungemaal, og at Angel-Saxernes Aand i Adelstans og Edmunds Dage havde sin sidste gode Dag, og var Skilsmissen nær. En anden Omstændighed som nærmere hører hid, og ligeledes viser Rimets Ælde, er den, at Henrik af Huntingdon, født i Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede, ikke alene omtaler det som gammeldags og hardtad uforstaae [|A:68](#)ligt¹ men beviser ved den Oversættelse han har forsøgt, at virkelig baade Ord og Billeder var ham temmelig fremmede. Rimet, saavel med Henriks som Gibsons Oversættelse, er indrykket fra den Angel-Saksiske Krønike i vore Scriptorer paa

nedenanførte Sted, men Langebek anmærker rettelig at saavel Oversættelser som Text nok kunde trænge til Rettelse, og han maa ikke have havt Hickersii Thesaurus ved Haanden, siden han ikke anmærker Afvigelserne i den cottonianske Haandskrift, som paa nogle Steder ere vigtige. Dette Riim skal da ikke rose sig stort af det Fortrin fremfor mange Sødskende, at være kommet tidlig paa en Maade til Verden, siden det i Grunden ikke kom til Lyset men kun i Trykken. Sørgeligt er det tilvisse at see et Folk, og det et Frændefolk, oprindelig begavet med en herlig Aand og et aandeligt, levende Modersmaal, i Tidens Løb at glemme og forlise begge Dele, bortbytte dem paa Kræmmerviis for Klumper Guld og galt Latin, men at Anglernes Børn have gjort den syndige og daarlige Gierning, det er en sørgelig |A:69Sandhed, som stadfæster sig fra hvilken Side man saa end betragter dem, dog aldrig meer paafaldende, end naar man betragter deres Fædres Efterladenskab i Bog og Sang. Hist ligge de i Dynger, Haandskrifterne fra gamle Dage, med bundne Tunger som kunde tale store og underlige Ting om det Dybe og Høie, mærkelige Ting om Folkenes Herkomst og Færd, med Tunger som bevise at Angler vare skikkede og skabde til et andet Herredom paa Havet, end det usle, forfængelige de har kiøbt i dyre Domme, for Aandens Vinger, og, vil de ikke skyndelig opgive det, selv for deres *timelige* Liv og Lykke. Hist ligge de mange mærkelige Skrifter paa Anglers Tungemaal, ligge kun, som det synes, for at oppebie Luerne der skal løse dem af Fængselet og forene dem med deres Sødskende, ja; i Fængsel, i syndige Lænker ligge de med Fædrenes Aand, *ikke een* af Anglernes Børn forstaaer deres Tungemaal, ikke een, saavidt man veed, forstod det giennem *syv* Aarhundreder, og saa ubarmhjertige vare Fange-Vogterne, at om en Frænde fra det Fjerne dreves did af den fælles Fædrene-Aand med underlige Længsler, med Lyst og Evne til at løse de Gamles Tungebaand og lukke dem ud til at sjunge deres Kvad, og forkynde deres Vidskab, det undtes ham vel neppe. Det klinger maaskee underligt ved denne |A:70Lejlighed at bryde ud i slige Toner, det passer vel kun maadeligt til Tid og Sted, men længe har det græmmet mig saa inderlig, at stirre paa de lukkede Skabe, ei blot fordi jeg veed de skjule store Kostbarheder, og ahner at de skjule *meer* end nogen af os veed, men især fordi det ret er ynkeligt at see paa slig en Vanvid som den der gaaer i Svang hos, det Folk der praler af at holde Fædres Aand i Ære, mens de tage den af Dage, der raabe paa det gamle England, som de har lagt i Graven, og dække daglig dybere med fremmed Muld, at høre dem der ei forstaae et Ord af deres Fædres Aand, tale høit om Fædres Tungemaal, som deres Stolthed, som om *det* var Anglers Tungemaal, hvad hin *Bastard*, hin Niding af en Frillesøn, der havde selv fornægtet sine Fædres Aand, udspyttet deres Tunge, hvad han med Svøbe og med Skorpion indjog i Mund paa Anguls feige Børn, eller som om det var *Fædres* Sprog, *man havde Ære af,*

hvad hine ravgale Ordkræmmere, som ei engang forstode Shakspears Tungemaal, end sige hans Aand, som foragtede Fædrene, og vare da sagtens i Skind som i Sind Celter eller frankiske Bastarder, hvad de fyldte Bøger og engelske Øren med i en aandløs, vanartig og jammerlig Tid! Maa man ikke ynkes ved at høre Sligt, ja, ved at høre dem paa Øen |A:71henkaste for en Bog, der, havde den ei trehundrede Aar paa Bagen, var ikke værd at løfte, henkaste for Sligt, hvad knap Udgaven af tyve Haandskrifter, tre gange saa gamle og med dyrebart Indhold, vilde koste! Er det ikke en Jammer at see det Lidet af Stort og Meget der er, ikke udgivet, men udkastet i Verden, at see man ei har giemt eller ei kunnet finde uden Stumper og Stykker af Cædmons bibelske Kvad, i hvilke en Aand lever og synger, som man i hine Dage forgiæves leder om, undtagen der, hvor det synes som der var kun Tunge, ikke Øren; at see, der maatte en Hollænder til saavidt at forbarme sig over de herlige Brudstykker, at de dog kom for Lyset, skiøndt som nøgne Krøblinger, uden mindste Tegn paa deres høie Herkomst, uden mindste Hielpemiddel til at opdage den. Det var hollandsk, men skulde dog ikke et engelsk Hjerte ladet sig røre af Fædre-Aandens uværdige Kaar og lindret dem, eller var det maaskee nok at Hicles med en fornem Mine fortalde at det Kvad var ei af Cædmon, som om han vidste det, som om han forstod det, som om det i al Fald var ingen Ting, naar det ikke var Cædmons Røst, men kun af hans Aand og paa hans ægte Tungemaal. Hvad vil jeg tale om det herlige Kvad, der, trods Anglernes Børn, ved Guds besynderlige Forsyn, reddedes bogstavelig som |A:72en Brand af Ilden, for i Dannemark at udgives til de gamle Anglers store Ære og deres Børns store Skam, Kvadet om Skjoldungerne og Gothen Bjovulf, som, vil Gud, nu snart skal opleve en ny forbedret Udgave. Nei, intet meer Enkelt undtagen det som nu ligger for mig, vil jeg omtale², men, var min Røst mægtig til at døgne over Havet og trænge ind i Anglernes Øren, da vilde jeg raabe, bede, besværge dem, dog for Menneske-Slægtens og deres egen Skyld alvorlig at see sig tilbage, løse Fædrenes Tunger, lære at forstaae dem, og stræbe at tilegne sig Aanden fra de gamle Dage, for ikke selv aandelig at nedstyrte i den Gray, de grave til Fædrene og paa hvis Bred de vakle.

Hvad nu Rimet om Bruneborg-Slaget angaaer, da maatte det, for at rettes, heel omtrykkes, da det, uagtet Rim-Bogstavernes Protest, er mangansteds galt afdeelt, og vrimler af aabenbare |A:73Skrivfeil, men hvad jeg her vil gjøre, er kun at anmærke og rette de groveste Feil i de forrige Oversættelser, ved at give følgende, som vel paa enkelte Steder er lidt usikker, men dog nok i det Hele skal staae sig.

Jarlernes Herre, Kæmpernes Ring-Giver³ Kong Adelstan, tilligemed Edmund hans Broder, stred sig til langvarig Ære⁴ med eggede Sværd i Slaget ved Brunanborg. Edwards elskelige Sønner⁵

kløvede Brystværn, sønderhuggede herlige Skjolde⁶, saa var det dem i Slægten medfødt, ofte at væрге Land, Skat og Hjemstavn i Kamp mod hver en Fiende.

|A:74|Livløst segnede⁷ Skotte-Folket, Sømands-Skaren, det dundrede i Jordan, feie faldt de tappre Kæmper⁸, fra om Morgenstunden, Solen, den ypperlige Stjerne, Guds den evige Herres klare Lys opgleed⁹ over Jordan, indtil den ædle Skabning satte sig til Sæde. Der laae mangel Kæmpe, kastet af Spyd, nordiske Mænd, *skyttiske* ogsaa¹⁰, udstrakte paa Skjold¹¹ matte og dødsens. Vest-Saxerne fulgte den hele lange Dag rask i Hælene paa de fiendtlige Ryttere¹², huggede Flygtningen |A:75|drabelig bag fra med Kværnbidre af Sværd¹³. Mercierne nægtede ingen af de Kæmper¹⁴ der Med Anlav havde i Snekke-Favn over Havet feie søgt Land og Strid, trofaste Handslag¹⁵.

Der laae paa Valpladsen, tæmmede med Sværde, fem unge Konger¹⁶, syv Anlavs Jarler, utallige Stridsmænd af Søfolk og Skotter. Der blev Nordmænds Konge jaget paa Flugt, trængt og drevet med ringe Følge ned til Skibet, Kongen gjorde Snekke-Vognen flot¹⁷ og frelste sit Liv paa den |A:76|graagule Flod¹⁸. Ogsaa kun ved Flugt kom den kloge Constantin¹⁹ den graahædede Krigshøvding nord til sit Hjem²⁰. Ei skulde han rose sig af Vaaben-Mødet²¹, han var som en Levning af sine |A:77|Frænder og Venner som faldt paa Valpladsen, nedsløges i Kampen, og paa den Valplads efterlod han en Søn, som ung under Vaaben²² blev med Saar bedækket. Ei skulde den bleghaarede Kæmpe, den snilde Gubbe, og Anlav ei heller, broute af Sværd-Slaget²³, ei skulde de med deres Hær-Levning prale af²⁴ at de vandt Prisen i Helteværk paa den Kampplads, i det Sværdslag²⁵ og Spydcast, det Vaabenskiye og den Omgængelse²⁶ de paa Valpladsen pleiede med Edwards Sønner.

|A:78|Saa styrede den blodige Levning af Nordmænd paa sømmede Snekker over dyben Søe og stormende Hav, med Skamme²⁷ ad Dublin og Irland til²⁸. Begge Brødrene derimod, Kongen og Ædlingen, søgde Hiemmet, Vest-Saxernes Land, som Mestere i Slaget²⁹. Bag sig lod de den gule Padde have Liigkost³⁰, den sorte krumnebede Ravn og den hæse Padde, den glindsende Ørn, den graadige Glente og Skovens graabenede Ulv, holde Maaltid. Aldrig, efter hvad Bøger og gamle Krøniker melde, faldt nogensinde, for eggede Sværd, flere Slagne paa dette Øland, lige siden hid fra Østen over vildene Hav Angler og Saxer opkom at hjem søge Brit|A:79|ter, da de stolte Kæmper³¹ overvandt Valer, de ærelystne Jarler indtog Landet.

Saaledes maa da Rimets Ord udtydes, men dermed er i mine Tanker

Rimet ingenlunde oversat eller fordansket, det ligger som et Liig til Ravn og Ulv, og *Aanden* er borte, denne vil jeg nu søge at gribe og lade tale saa godt den kan med min danske Tunge, uden at udsige Andet end den gamle Skjald, og det er, som man veed, hvad jeg kalder at *oversætte Digte*, men da godt Folk slet ikke kan finde sig i mine Talemaader, maae de for mig kalde følgende Vers hvad de vil, og for ikke at give Forargelse vil jeg kalde dem *som man seer*.

1

Om dette store Slag, siger han, tale de engelske Skribentere *ligesom paa et Slags Vers* (qvasi carminis modo), *i fremmede Ord og Billeder* (extraneis tam verbis qvam figuris usi), Script. Rer. Dan. T. II. p. 413.

2

Jeg kan dog ved denne Leilighed ikke lade uanmærket at Pinkerton (i hans Enquiry into the History of Scotland Vol. 2 p. 45), nævner et Angel-Sachsisk Digt om de *Danske Krige*, som skal findes i den Cottonianske Samling mærket: Vitellius A. X. men hverken findes dette Mærke hos Vanlei, ikke heller har jeg, ved oftere at giennemgaae den hele Fortegnelse, kunnet finde mindste Spor, uagtet Pinkerton pleier at være nøiagtig.

3

Beorna beah-gyfa har dog Henrik forstaaet, men Gibson vilde gjøre det bedre, og satte filiorum som om der stod bearna.

4

Ealdor-longne tyr, ligefrem: livlang Ære, og longa stirpis serie som Henrik ogsaa har, er Snak hen i Veiret.

5

Hamora lafan er tvivlsomt, thi Huusfolkets Levninger er en underlig Titel til Fyrsterne, og maatte vel betyde at de vare de sidste Ædlinger i deres Stamme, som Skjalden neppe vilde sige, jeg har giættet paa lufan. Aferan er ligefrem *Sønner*, og Henriks defuncti er Snak.

6

Headolinde bares vel af Nobiles, men var det ikke, lind er egenlig Lindetræ, men bruges saavel i Angel-Sachsiken som i Islandsken for Skjold.

7

Crungon er saa ligefrem, at det er ubegribeligt, hvor Gibson har faaet sit devota exteris fra.

8

Fæger maa nødvendig være fæge, som man og seer af Henriks fatales, og secgashvate er ligefrem hvasse, djærve Kæmper. Af Henriks armati sudavere seer man han har som Cod Cott. læst secga svate, uden derfor at have mere Hjemmel for sin Snak.

9

Glad er ligefrem imp. af Glidan.

10

Scyttisc ɔ: Pictisk, Udtrykket for Constantins Folk, thi, skotsk saavidt man veed, betegnede dengang kun *irsk*, og maa vel takke *skyttisk* for at det ved Blanding kom til at betegne hvad vi nu kalde *skotsk*. See Pinkertons Enquiry Vol 2 p. 45..

11

Ofer scyld Henrik og Gibson oversætte vel *over* ved *under*, men det er dog nok at vende op og ned.

12

Eorod-cystam er sikkert ligesom eorod-men Hestfolk, Ryttere.

13

Scearpan er ligefrem en Skrivfeil for scearpum som derfor og læses i de bedste Codices: Cant og Cott. Mylen stan er Møllesteen og mecum Sværde, saa mecum mylen-scearpum maa være: med Sværd der kunde bide Steen, *Kværnbidere*, som netop det Sværd heed Kong *Adelstan* forærede sin Fostersøn Hakon fra Norge.

14

Hæle tha er aabenbar eet Ord, gen. plur af det bekiendte hæleth Kæmpe, Helt.

15

Æra geblond maa betyde Havet, hvilket og Henriks maris campos siger, men hvad æra, eller som Cod. Cant. og Cott. har, ear, egenlig vil sige her, veed jeg ikke. Ytha geblond er det sædvanlige.

16

Cyningas geonge (Könige junge, Konninger unge) er saa simpelt, at Henriks reges, juvenis og Gibsons reges, juvenum ordenlig maa forbause.

17

Cread cnearon flot er ingen Ting, og Henriks indvendige Suk (intrinsecus gemebat) er ligesaa klogt |A:76som Gibsons ynkelige Graad (plorabat mæstus), men Cod. Cott. gjør Sagen klar, thi der læses creat cnear Dragtskib, ligesom cræt-vægen Dragtvogn, dog var desuden *Meningen* utvivlsom.

18

On fealene flod er som Fod i Hose, men cum paucis in fluctum vilde Henrik og Gibson være slemt i Flugten med, om de skulde forklare det. Mærkeligt ellers at Henrik, ventelig dog for Løier, oversætter Geflemed veard Nordmanna brego: der fik Nordmænd Bod for Mod (deperiit Normannorum tumor).

19

Se froda, Tillægs-Ordet til Constantin, er saa tydeligt og kommer saa tit for, at det er ubegribeligt, hvor Henrik deraf kunde gjøre en *Frode*, som Langebek havde godt ved ingen anden Steds at kunne finde.

20

On his cydde nord falder vel lidt haardt, men kan ikke være andet, og ingenlunde kan nord være et Adjectivum.

21

Mæcan gemanan er ingen Ting og allermindst inter suos cognatos, som Henrik da ei heller har meent, thi hans cum suis notis skal svare til on his cydde, og det andet kalder han martis congressus, som er rigtigt efter Cod. Cant som har mecca. Cod Cott har mæcga (Kæmpers), som og gaaer nu i samme Mening.

22

George æt gude skal læses som i Cod Cott geongne, ung i Krigen. Henrik, har gjort Gude til en Mand.

23

Bilge slehtes ɔ: bil-geslihtes Staalslag, som Cod. Cott har. Henrik har ganske morsomt oversat blanden (blonden) feax (bleeghaaret) ved: *verbis blandus*.

24

Hlehan er almindelig *lee*, men Sammenhængen taaler det ikke godt.

25

Cumbel gehnades eller som Cod. Cant. vist rettere har cumbol gehnastes er dunkle Ord, men Meningen er utvivlsom efter Sammenhængen baade her og i Cædmons Paraphras S. 44 og 66, hvor samme Ord findes.

26

Gumena gemotes, væpen gevrixles ɔ: Folke Møde, Vaaben-Vexel, saa ligefrem, at det vist ikke var noget for Henrik og Gibson at græde over, (planxerunt vicissim), men de har bildt sig ind der skulde staae |A:78veopon, hvor Henrik derimod fik Græde-Kvinderne (matres et nurus) fra, skal jeg lade være usagt, ligesom hans hele Oversættelse her er et non plus ultra, Gibsons neppe har naaet.

27

Æviscmode beskiæmmede, dinne stormende.

28

For and heora land, læser jeg med Cod Cant eft ira land som bestyrkes af Cod. Cott eft yra.

29

Hreamic skal læses som i Cod Cant og Cott. hremige, compotes.

30

Hræfn maa som i Cod Cant og Cott læses hrau eller hra, Liig, og salu vipadan efter samme saluvig padan, at Gibson forvexler Verbet bryttian bruge, dele, med Substantivet bryttas Britter, er mildest talt, løierligt.

31

Vlance vigsmidas, plance i Scriptoris er blot en Trykfeil.

